गातुरात्रेयः।इन्द्रः। त्रिष्टुप्।

अदर्दरुत्समसृजो वि खानि त्वमर्णवान्बद्बधानाँ अरम्णाः।
महान्तमिन्द्र पर्वतं वि यद्वः सृजो वि धारा अव दानवं हन्॥ ५.०३२.०१

उत्सम्- उत्स्यन्दमानं मेघं जडप्रतीकम्। अदर्दः- विदारितवान्। त्वम्। खानि- रन्ध्राणि। असृजः- ससर्जिथ। बद्बधानान्- बाध्यमानान्। अर्णवान्- उदकोपलक्षितमूलशक्तिधारावतो मेघोपलक्षितजडान्। अरम्णाः- कम्पयन् जीवोदकं क्षारयसि। इन्द्र- ईशनाधिदैवत। महान्तम्- बृहन्तम्। पर्वतम्- गिरिं मेघं वा जडप्रतीकम्। वि वः- जीवोदकप्रवाहाय उद्घाटितवान्। दानवम्- खण्डितप्रज्ञम्। हन्- नाशयन्। धाराः- जीवोदकधाराः। वि सृजः- विसृष्टवान्॥१॥

त्वमुत्साँ ऋतुभिर्बद्बधानाँ अरंह ऊधः पर्वतस्य वज्रिन्।
अहिं चिदुग्र प्रयुतं शयानं जघन्वाँ इन्द्र तविषीमधत्थाः॥ ५.०३२.०२

त्वम्। उत्सान्- मेघान्। ऋतुभिः- काले। बद्बधानान्- बाध्यमानान्। अरंहः- अमोचयः। वज्रिन्- वज्रपाणे। पर्वतस्य- मेघस्य। ऊधः- उदकानि मोचितवान्। इन्द्र- परमेश्वर। उग्र- उद्गूर्ण। प्रयुतम्- उद्युक्तम्। शयानं। उदकमावृत्य निवारयन्तम्। अहिम्- आवरणभूतं वृत्रम्। जघन्वान्- हतवान्। तविषीम्- बलम्। अधत्थाः- अधारयः॥२॥

त्यस्य चिन्महतो निर्मृगस्य वधर्जघान तविषीभिरिन्द्रः।
य एक इदप्रतिर्मन्यमान आदस्मादन्यो अजनिष्ट तव्यान्॥ ५.०३२.०३

यः। एकः- असहायः। अप्रतिर्मन्यमानः- अप्रतिद्वन्द्वः। अस्मादन्यः- वृत्रेतरो वृत्रविरोधीति भावः। अजनिष्ट- उद्भूतः। स इन्द्रः। महतः- बृहतः। मृगस्य- मृग्यस्य। त्यस्य- तस्य वृत्रस्य। वधः- प्रहरणम्। तविषीभिः- स्वशक्तिभिः। जघान- अहनत्॥३॥

त्यं चिदेषां स्वधया मदन्तं मिहो नपातं सुवृधं तमोगाम्।

वृषप्रभर्मा दानवस्य भामं वज्रेण वज्री नि जघान शुष्णम्॥ ५.०३२.०४

एषाम्- एतेषां यजमानानाम्। स्वधया- हव्येनात्मधारणया वा। मदन्तम्- तुष्यन्तम्। मिहो नपातम्- सेचकरक्षकम्। सुवृधम्- सुष्ठु वर्धमानम्। तमोगाम्- वृत्राण्यन्धकारं गमयितारमिन्द्रं स्तौमि। वृषप्रभर्मा- वर्षणशीलमेघप्रहर्ता। वज्री- वज्रपाणिः। दानवस्य भामम्- खण्डनचतुरम्। दो अवखण्डने। शुष्णम्- शोषकं रक्षः। नि जघान- विनाशितवान्॥४॥

त्यं चिदस्य क्रतुभिर्निषत्तममर्मणो विददिदस्य मर्म।

यदीं सुक्षत्र प्रभृता मदस्य युयुत्सन्तं तमसि हर्म्ये धाः॥ ५.०३२.०५

अमर्मणः- मर्मरहितस्य हृदयरहितस्य दयारहितस्येति भावः। निषत्तम्- निहितम्। त्यम्- तत्। मर्म- मर्मस्थानम्। क्रतुभिः- स्वप्रज्ञाभिः। विदत्- ज्ञातवान्। सुक्षत्र- हे बलवन्। ईम्- एनम्। युयुत्सन्तम्- योद्धुमिच्छन्तं वृत्रम्। मदस्य- रसस्य। प्रभृता- सम्भरणे सति। हर्म्ये- हारके। तमसि- अन्धकारे। धाः- अकरोः॥५॥

त्यं चिदित्था कत्पयं शयानमसूर्ये तमसि वावृधानम्।

तं चिन्मन्दानो वृषभः सुतस्योच्चैरिन्द्रो अपगूर्या जघान॥ ५.०३२.०६

इत्था- एवम्। कत्पयं शयानम्- अप्सु निहितम्। असूर्ये तमसि- अज्ञानमयान्धकारे। वावृधानम्- वर्धमानम्। त्यम्- तम्। सुतस्य मन्दानः- रसतृप्तः। वृषभः- वर्षकः। इन्द्रः। उच्चैः- ऊर्ध्वम्। अपगूर्य- वज्रमुद्यम्य। जघान- हतवान्॥६॥

उद्यदिन्द्रो महते दानवाय वधर्यमिष्ट सहो अप्रतीतम्।

यदीं वज्रस्य प्रभृतौ ददाभ विश्वस्य जन्तोरधमं चकार॥ ५.०३२.०७

इन्द्रः। महते- बृहते। दानवाय- खण्डितप्रज्ञाय रक्षसे। सहः- सहनशीलम्। अप्रतीतम्- अप्रतिगतम्। वधः- प्रहरणम्। यमिष्ट- उदयच्छत्। वज्रस्य। प्रभृते- प्रहरणे सति। ईम्- एनं

दानवम्। ददाभ- हिंसितवान्। विश्वस्य- सर्वस्य। जन्तोः- प्राणिजातस्य। अधमम्- नीचम्। चकार- अकरोत्॥७॥

त्यं चिदर्णं मधुपं शयानमसिन्वं वव्रं मह्यादुदग्रः।
अपादमत्रं महता वधेन नि दुर्योण आवृणङ्मृध्रवाचम्॥ ५.०३२.०८

अर्णं- उदकम्। शयानम्- आवृत्य शयानम्। मधुपम्- उदकगोप्तारम्। असिन्वम्- क्षेप्तारम्। अस्यतेरिदं रूपम्। महि- महान्तम्। वव्रम्- आवारकम्। अपादम्- अमूलम्। अमत्रम्- परिमाणरहितम्। त्यम्- तं वृत्रम्। उग्रः- उद्गूर्ण इन्द्रः। महता। वधेन- वज्रेण। दुर्योणे- युद्धे। मृध्रवाचम्- क्रूरवाचम्। नि आवृणक्- हिंसितवान्॥८॥

को अस्य शुष्मं तविषीं वरात एको धना भरते अप्रतीतः।
इमे चिदस्य ज्रयसो नु देवी इन्द्रस्यौजसो भियसा जिहाते॥ ५.०३२.०९

अस्य- एतस्येन्द्रस्य। शुष्मम्- शत्रुशोषणकरीम्। तविषीम्- शक्तिम्। कः। वराते- निवारयितुं शक्तः। एकः- असहायशूरः। अप्रतीतः- अप्रतिगतः। धना- सम्पदः। भरते- धारयति। अस्य- एतस्य। ज्रयसः- वेगवतः। ओजसः- बलात्। भियसः- भयात्। इमे- एते। देवी- देव्यौ द्यावापृथिव्यौ। नु- क्षिप्रम्। चित्- एव। जिहाते- कम्पिते भवतः॥९॥

न्यस्मै देवी स्वधितिर्जिहीत इन्द्राय गातुरुशतीव येमे।
सं यदोजो युवते विश्वमाभिरनु स्वधाव्ने क्षितयो नमन्त॥ ५.०३२.१०

अस्मै- एतस्मा इन्द्राय। स्वधितिः- आत्मधारणावती। देवी- द्यौः। जिहीते- प्रपन्नास्ति। इन्द्राय। गातुः- पृथिवी। उशतीव- कामयमाना वागिव। येमे- स्वात्मानं नियच्छति। यत्- यदा। आभिः- प्रजाभिः। विश्वम्- सर्वम्। ओजः- स्वतेजः। सं युवते- संयोजयति। तदा। स्वधाव्ने- आत्मधारणावत इन्द्राय। क्षितयः- प्रजाः। अनु सं नमन्त- प्रह्वीभवन्ति॥१०॥

एकं नु त्वा सत्पतिं पञ्चजन्यं जातं शृणोमि यशसं जनेषु।

तं मे जगृभ्र आशसो नविष्ठं दोषा वस्तोर्हवमानास इन्द्रम्॥ ५.०३२.११

एकम्- अनितरम्। सत्पतिम्- सत्तामात्रभूमिकापालकम्। पाञ्चजन्यम्- ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रनिषादसाधारणम्। जातम्- उपासकहृदय उद्भूतम्। त्वा- त्वाम्। जनेषु- प्रजासु। यशसम्- कीर्तिमन्तम्। त्वा- भवन्तम्। नु- क्षिप्रं स्तौमि। आशसः- आशासानाः। मे- मदीया जनाः। दोषा वस्तोर्हवमानासः- दिवारात्रं पूजयन्तः। तम्- अमुम्। नविष्ठम्- अभिनवम्। इन्द्रम्। जगृभ्रे- स्वीकुर्वन्तु ॥११॥

एवा हि त्वामृतुथा यातयन्तं मघा विप्रेभ्यो ददतं शृणोमि।
किं ते ब्रह्माणो गृहते सखायो ये त्वाया निदधुः काममिन्द्र॥ ५.०३२.१२

एवा- इत्थम्। हि- खलु। त्वाम्- भवन्तम्। ऋतुथा- काले। यातयन्तम्- प्रेरयन्तम्। विप्रेभ्यः- विद्वद्भ्यः। मघा- सम्पदः। ददतम्- यच्छन्तम्। त्वा- त्वाम्। शृणोमि। ये। त्वाया- त्वयि। इन्द्र- परमेश्वर। कामम्- अभिलषणम्। निदधुः- न्यक्षिपन्। ते। ब्रह्माणः- मन्त्रविदः। सखायः- सुहृदः। किम्। ते- त्वत्तः। गृहते- गृह्णन्ति ॥१२॥